

ODGANIAĆ (75) *vb impf*

o oraz drugie a jasne. ◇ *W inf* -ga- (12), -gã- (1) *BielKron*. ◇ *W pozostałych formach* -gã- (57), -ga- *ArtKanc* (2).

inf odganiać (12). ◇ *praes 1 sg* odganiam (8). ◇ *2 sg* odganiasz (1). ◇ *3 sg* odgania (21). ◇ *1 pl* odganiamy (2). ◇ *2 pl* odganiacie (1). ◇ *3 pl* odganiają (6). ◇ *praet 3 sg m* odganiął (8). *f* odganiała (1). ◇ *fut 3 sg m* odganiać będzie (1). ◇ *imp 2 sg* odganiaj (2). ◇ *2 pl* odganiajcie (1). ◇ *con 3 sg n* by odganiało (1). ◇ *1 pl m pers* bychmy odganiali (1). ◇ *3 pl m pers* by odganiali (3). *subst* by odganiały (1). ◇ *pass praes 3 sg* odgania się (1). ◇ *part praes act* odganiając (4).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVII w.

1. *Siłą lub groźbą zmuszać do opuszczenia jakiegoś miejsca; abigere Vulg, PolAnt, Cn; propulsare Mącz, Modrz; depellere Mącz, Cn; abarcere, amovere, repulsare Mącz; fugare, pellere, protelare, reicere, repellere Cn [w tym: kogo (18), co (żywołne) (16)] (40)* : Dopuśczaćcie dźiátkám przychodzić ku mnie i nie odganiacie ich *MurzNT Luc 18/16; Leop Gen 15/11*; Tedy łie zlećiało łtádo ptakow do łćierwow/ á Abram odganiał ie. *BibRadz Gen 15/11*; Propulso, Wyrzucam/ Odganiam/ Załtráfzam. *Mącz 327c, 14c, 234b, 287b, c; RejZwierc 189; Calep 912a; LatHar 251.*

W przeciwstawieniu: »odganiać ... naganiać« (1): Tenże odgania, co więc nágania; y tenże Zákázuie co rádzi. *CiekPotr 53.*

Zwrot: »duchy nieczyste odganiać« [*w tym: czym (2)*] [*szyk zmienny*] (3): Rozmáite Bogi Papieznicy maia/ ktoremi Duchy nietzyłte odganiaia. *KrowObr 96v marg, 96, Vu.*

Przen (16) :

odganiać od kogo (3), od czego (2): *WujJud 18*; niehcemy o tych znákách ták łćiłto á łkapie rozumieć/ żebyłmy od kołćioła odganiac mieli y połędzác tákowe/ [...] w ktorych wiára y miłość powinna ołtydła *WujJudConf 137v; SkarKaz 488a. Cf* »od siebie odganiać«.

odganiać czym (3): Lecż połtámi y przekłádaním łrogich mąk piekielnych [...] tákie myłli odganiał *SkarŻyw 56; NiemObr 151; SkarKaz 488a.*

W porównaniu (1): [*Król*] Kácerze iáko dźikie źwierze [...] od niey [*winnicy Pańskieje*] odganiac/ y kárác ma *WujJud 18.*

Zwroty: »precz odganiać« (1): O włzechmogący Boże náłz Pergrubiufie/ ty precz Zimę przykrą odganiałz *StryjKron 160.*

»od siebie odganiać« (2): *NiemObr 151*; ábowiem męłtwo bez mądrołći y łprawiedliwołći vpor ielł/ á zgoła/ okruciełłtwo/ ktore włzytkę ludzkołć od łiebie odgania. *Phil D2.*

Szeregi: »płoszac i odganiać« (1): Przyłzedł wielki w łćiele ludzkim ná nie [*złe duchy*] woioownik: ktory ie mocą łwoia płołzał/ y od ludzi odganiał *SkarKaz 488a.*

»sprzeciwiać się i odganiać« (1): [*Lucyperowi*] łię wedle moźnołći náłzey łprzełwiamy/ y wiára łtáteczną/ zá pomocą Bożą/ od łiebie odganiamy. *NiemObr 151.*

a) *O wilkach w owczarni Pańskieje [w tym: od kogo (1), od czego (6)] (7)* : *KrowObr 4; RejZwierc 130v*; Nie Tyránnowieć to/ ále práwi Pálterze/ ktorzy błędom zábiegác/ y wilki od owczárniey Chryłtułowej odganiac powinni. *WujJud 181; RejPosRozpr c2; SkarŻyw 373*; Oná [*ojczyzna*] łię [...] łrogim heretykom odeymuie/ y wilki te iádowite iáko moźe od was odgania *SkarKazSej 666a.*

W porównaniu (1): A gdzieby więc który był vporny/ á niepoślufzny nápominániu poľpolitemu/ tákie⁸⁰ z vrzędu zrucamy/ y od owczárniey Pánfkiey iáko Wilká odganiamy. *WujJudConf* 157.

b) O Bogu: nie obdarzać łaską (2) : Izali ná wieki odgániác będzie Pan? áza nie przjczyńi życzyć iefzczę? *BudBib Ps* 76/7 [8].

Zwrot: »od [swey] twarzy odganiać« (1): Profzę/ o Pánie/ profzę/ od twey twarzy Mnie nie odganiay *GrabowSet Tv*.

a. Odpędzać zbrojnie z jakiegoś terytorium, odpierać; reprimere Modrz; profligare Calep (7) : á ftoły pirwfe nieprzyaciélfkie/ [...] ábo ná łobie trzymáli/ ábo ie odganiáli. *ModrzBaz* 103v; *Calep* 855b.

odganiać od czego kim, czym (1): ábychmy káždego nieprzyaciéla Koronnego/ bądź práwicámi fwymi/ [...] bądź żołnierzmi zá Pobor/ od gránic odganiáli *VotSzl* C3v.

Zwrot: »odganiać nieprzyjaciela« [szyk zmienny] (2): Potym nowy prorok zátrábil/ áby fie włytycy do zboru zefzli we zbroi/ odganiác nieprzyaciéla *BielKron* 214v; *VotSzl* C3v.

Przen (3) :

W połączeniach szeregowych (2): Ták w fzkółách dzyeći vczą fie tego áby vmyáły z nyepriyacyoły rodzáyu ludzkyego woyowác/ tłumić/ á odgányác. *GliczKsiąz* K8v; *CzechRozm* 240v.

Zwroty: »nieprzyjaciele odganiać« (2): *CzechRozm* 240v; [*Św. Duchu*] Nieprzyaciéle náfze odgániay/ á w fercá náfze fwoy pokoy day *ArtKanc* H7. [*Cf też 2. »odganiać nieprzyjaciela« KrowObr* 103v.]

*»od siebie odganiać« (1): [żołnierze chrystyjańscy] máią [...] mężnie woiowác: częścią fie broniąc nieprzyaciélom fwym / częścią ie bijąc/ morduiąc/ ábo też ácz nic pod czás od fiebie ie odganiáiąc *CzechRozm* 240v.*

b. Mieć właściwości odpędzania (2) :

Zwrot: »diabły odganiać« (2): To drzewo wrzody vzdrawia/ niemocy/ y Dyabły odgania *KrowObr* 172v, 174v.

2. Sprawiać, aby ktoś nie doświadczał czegoś złego, chronić lub uwalniać od czegoś; leczyć; propulsare, repellere Modrz [w tym: kogo (2), co (24)] (30) : Ten kamień dijabelftwu y czarom fie przeciwi/ węże odgania *FalZioł* IV 53d; *KrowObr* 100; Gorączkę lepák Czwartégo dnia [...] ták odganiác trzeba *SienLek* 141v, 138v *marg*; *ModrzBaz* 117; widził co fpráwuie poft: niemocy leczy: fluxy wyfufza: dyabły odpędza: złe myśli odgania *SkarŻyw* 393; To moie [*dzieci*]/ ktore nád nędzą ludzką boleią/ á wnet ią odganiáią iefli mogą. *SkarKaz* 278b, 515b; *SkarKazSej* 665a *marg*.

odganiać od kogo (2): A ty/ o Krolu/ to czynić mařz: krzywdy y niebeľpieczeńftwá od ludu twego odgániác *ModrzBaz* 109, 14v.

odganiać z kogo (1): Ewánielia poľelftwo miłóści/ oznáymuie narodom ku wielkiej rádości/ bo nią wfzelkie wąptienie z fwych ludzi odgania *ArtKanc* N15.

odganiać czym (5): *KrowObr* 103v; *SienLek* 74v; Świeconą wodą czáry odganiał S. Mákáryus. *SkarŻyw* 35 *marg*; *ArtKanc* N15; *SkarKazSej* 665a.

W charakterystycznych połączeniach: odganiać błyskania, burzącego anjoła, chmury, czary, febry, gorączkę, grady, krzywdy (3), miecze, nędzę(-e) (3), niebezpieczności (niebezpieczeństwa) (2), ognie,

park, powietrze, wątpienie, węże, zimnicę, złe myśli; odganiać od ludu (od ludzi) (2); odganiać dźwiękiem, lekarstwem, miłosierdziem, staraniem, święconą wodą.

Zwrot: »odganiać nieprzyjaciela« (1): w ktorymś to piśmie Świętym wytychał? Iż Zwon vtzárowany/ dźwiękiem swoim odgania nieprzyjaciele duźne y ciełefne KrowObr 103v.

a. *Mieć właściwości chronienia, leczenia (14) : FalZioł IV 49a; áleście vkazáli/ wodę/ fol/ iákoby ty rzetzy odganiály chytróści Dyabelkie KrowObr 74, 74; iuchá w ktorey wrzał Izop y polna miętká/ [...] bárzo dycháwicę odgania SienLek 85v; Dęmbowey Iemioły proch/ w pićiu brány/ odgania ftrzekanie z Boku SienLek 87v, 50v, 57 marg, 57 żp, 60, 68 marg, 141v.*

odganiać od czego (2): to lekarstwo wżythek iad od Sercza odgania FalZioł V 62v; ModrzBaz 70v.

W przeciwstawieniu: »odganiać ... przywozić« (1): á kto rad takiego lekarstwa vżywa/ coby od wątroby gorącość odganiáło/ á do żołądka zimno przywoziło? ModrzBaz 70v.

W charakterystycznych połączeniach: odganiać ból głowny, chytróści diabelskie (2), czwartaczkę, dychawicę, gorącość, jaj sen (prożny, straszliwy) (2), strzekanie w boku, świerzbie; odganiać od serca, od wątroby.

Zwrot: »niemoc odganiać« (1): iefli też cień Świętych [...] y nie odganiał/ y zdrowie przywracał/ ktoż będzie śmiał tego przeć/ iż Pan Bog [...] tyż cudá dziwnym obyczáiem fprawuie? KuczbKat 275.

3. *[Nie dopuszczać, uniemożliwiać, pozbawiać [kogo od czego]: bo Sędziowie Świeccy (według Duchownego prawa) powinni od Sądu klęte odganiać SzczerbSpecSax 178 (Linde).]*

4. *Oddzielać zanieczyszczenia [od czego; w tym: co (2)] (3) : z tą [nitrzyną] ieft trzecia [rzecz] fłoność [tj. sól]/ która fye nitrzyny vftáwnie dżierży/ y niełatwie fye od niéy odgania SienLek Vuu4; A przetho iáko ogień ten widomy/ odgania od złotá plugáwość/ [...] ták ten ogień nie widomy/ á fwięty/ fprośności duźne [...] wypala y gubi GórnDworz Mm5v; Oczko 9; [Tegoż czáfu vmárł bogáty Kupiec w Krákwie/ Turza: ktory naprzod iáł odganiać frebro od ołowu przez miedź BielKron 1597 512 (Linde)].*

5. *W przekładzie Biblii: Gorszyć (1) : odganiać lud Iehowin [facientes transgredi; cf Biblia Tysiąclecia: gorszycie lud Jahwe]. BudBib 1.Reg 2/24.*

*** *Bez wystarczającego kontekstu (1) : Repello – wżąd odpędzam, odpycham, odganiem. Calep 912a.*

Synonimy: odpędzać; 1. odbijać, odgramiać, odpłaszać, odrażać; 2. oddalać; a. leczyć, odejmować, uśmierzać; 3. oddalać, oddzielać, odłączać.

Formacje współrdzenne cf GNAĆ.

Cf [ODGANIAJĄCY], [ODGANIANIE]